

In memoriam Lars Eckerdal (1938–2022)

SVEN-ÅKE SELANDER

Inför min disputation 1973 utsågs Lars Eckerdal till fakultetsopponent.¹ Före disputationen inbjöd han mig till ett möte på Finngatan 10 för ett samtal kring avhandlingen. Om jag hade väntat mig att han skulle be mig ge en innehållslig presentation av boken så överraskade han mig med att rakt på sak fråga: Vad är det för nytt med denna avhandling?

Under min bekantskap med Lars de kommande åren förstod jag mer och mer att den frågan var naturlig och viktig för honom. Forskning är inte enbart att registrera vad som förevarit. Det är naturligtvis viktigt. Men lika viktigt är det att fråga vilken ny kunskap det är man söker och vad principiell kritisk och konstruktiv forskning i sådant fall kan bidra med.

Frågan var naturlig att ställa för en som varit docent i praktisk teologi och som senare skulle bli professor i kyrko- och samfundsvetenskap, ett namnbyte som antogs 1982 och tillämpades vid utnämningen av Lars till ordinarie professor 1984. Det markerade en kursändring i ämnet från att främst ha arbetat med tillämpad kyrklig rätt, liturgi och kyrkliga handlingar till att betona betydelsen av principiella förutsättningar för kyrkorättsligt och liturgiskt tänkande och handlande.

Denna kursändring tog Lars på allvar. Om jag i dag hade kunnat ställa samma fråga till Lars som han ställde till mig 1973 om vad det nya med namnändringen av ämnet var så skulle han med stor sannolikhet ha svarat att teori och praxis inte utesluter varandra utan förutsätter varandra: praxis behöver ny kunskap och ny kunskap behövs för att förklara praxis. Till den vetenskapliga uppgiften hör att kritiskt granska företeelser i praxis och att ge tillbaka konstruktiva förslag till förändringar.

1. Detta minnesord är baserat på det tal författaren höll vid minnesstunden för Lars Eckerdal den 23 september 2022.

I sin forskning visade Lars sin förmåga att kombinera erfarenheter från kyrklig praktik och dess problem med principiella vetenskapliga insatser inom den praktisk-teologiska och kyrkovetenskapliga forskningen. På detta kan man ge flera exempel från Lars forskning. När han i ett av sina tidigare arbeten tog upp frågan om förutsättningarna för kyrkligt medlemskap så formulerade han ett viktigt kyrkligt problem som behövde granskas kritiskt och vars konsekvenser behövde redovisas.² Hans undersökning bidrog till förändring av praxis. Genom att inventera andra kyrkors handlande inom ramen för omfattande utredningar om gudstjänstliv och kyrkliga handlingar lade han grunden till en reflektion inom Svenska kyrkan som betydde både vidgning, fördjupning och större förståelse för bland annat förhållandet mellan existentiellt och praxis.³

Detta genomförde Lars med stor forskarglädje. Att ha lyssnat på honom eller att läsa hans undersökningar vittnar om föresatsen att inte ge upp förrän man nått dit där inget mer finns att hämta. Man kan till exempel med stor respekt läsa de analyser av psalmer som han genomfört särskilt under sin emeritustid,⁴ då han hade mer tid för att följa varje spår till dess yttersta ände, eller ha lyssnat till hans analyser och kritiska inlägg i Folke Bohlin's koralseminarier. I hans eget forskarseminarium behandlades frågor om smörjelsen som kristen tradition, om diakoni, homiletik, kyrkobyggnad och kyrkoarkitektur.

Lars förstod vikten av samverkan. Tillsammans med Per Erik Persson (1923–2019) tog han upp frågor om dopet som existentiellt problem.⁵ Innebörden av begreppet kyrka problematiserade han i samverkan med Persson och Birger Gerhardsson (1926–2013).⁶ Kyrkomusikaliska frågor ventilerade han med Harald Göransson (1917–2004).⁷

2. Lars Eckerdal, *Det gränslösa medlemskapet: Tillhörigheten till Svenska kyrkan enligt 1979 års protestanter – en kritisk analys*, Lund 1983.

3. Lars Eckerdal, *Svenska kyrkans gudstjänst: Bilaga 3. Vägen in i kyrkan: Dop, konfirmation, kommunion – aktuella utvecklingslinjer*, Stockholm 1981; Lars Eckerdal, *Svenska kyrkans gudstjänst: Bilaga 6. "Genom bön och handpåläggning": Vignings- jämte installationshandlingar – liturgiska utvecklingslinjer*, Stockholm 1986.

4. Se till exempel Lars Eckerdal, *Den signade dag: En sång – tre studier*, Skellefteå 2011; Lars Eckerdal, *När fikonsträdet skjuter blad...: Några sånger under tiden*, Skellefteå 2013. I dessa demonstrerar författaren bland annat sin särskilda förmåga att analysera hymnologiska problem både teologiskt och musikaliskt.

5. Lars Eckerdal & Per Erik Persson, *Dopet – en livstydning: Om dopets innebörd och liturgi*, Stockholm 1981.

6. Lars Eckerdal, Birger Gerhardsson & Per Erik Persson, *Vad står Svenska kyrkan för?*, Stockholm 1989.

7. Harald Göransson, *Koralpsalmboken 1697: Studier i svensk koralhistoria*, Hedemora 1992, ix; Lars Eckerdal, "Harald Göransson in memoriam", *Hymnologiske Meddelelser* 33 (2004), 220–224.

Lars engagerade sig också i vidare perspektiv. Han ivrade för Svensk koralregistrant vid musikvetenskapliga institutionen i Lund, där särskilt Elisabeth Wentz-Janacek (1923–2014) arbetade med att följa upp koralmelodier och deras varianter i ett historiskt perspektiv.⁸ Han gjorde en viktig insats i projektet *Psalmernas väg*, ett uppslagsverk med utgångspunkt i 1986 års psalmbok,⁹ och var med om att grunda forskningsorganisationen Nordhymn,¹⁰ där han bistod oss i stort och smått när vi behövde vetenskaplig hjälp med sådant som han hade som sina specialfrågor. Till stort räknas också bidrag i seminarier och rapporter.

Till smått – men nog så viktigt – kan räknas Lars mer materiella omsorg. Han tog delvis över ansvaret för kaffepausen vid Folke Bohllins koralseminarium när den ordinarie ansvarige gick i pension. När Nordhymnstyrelsen en vår hade sammanträde i Lund inbjöd Lars och hans hustru Gunilla till middag och samtal när dagens förhandlingar var avslutade. När Nordhymn firade 25 år och hade jubileumsfest på Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund så hjälpte Lars till med att duka i köket. Plötsligt stod det klart att institutionens bestick inte skulle räcka till. Hur många behövs, frågade Lars. Så gick han hem något kvarter bort och hämtade från Gunillas och sitt kök vad som fattades. Så fungerar god samverkan. Tack Lars! ▲

8. ”Svensk koralregistrant är en katalog där svenska koralhandskrifter före c. 1800 registreras som fullständiga källor i faksimil och transkription, systematiskt ordnade på kort efter melodins nummer i 1697 års koralpsalmbok (även för äldre källor). Arbetet var av yttersta betydelse för arbetet med 1986 års psalmbok och 1987 års koralbok.” Mattias Lundberg, Maria Schildt & Jonas Lundblad, *Forskningsöversikt om tidig kyrkomusik (c. 1500–c. 1750)*, Uppsala 2017, 73.

9. Per Olof Nisser, Inger Selander & Hans Bernskiöld, *Psalmernas väg: Kommentarer till text och musik i Den svenska psalmboken*, vol. 1–3, Visby 2014–2019.

10. Vagner Lund, ”Nordisk Institut för Hymnologi, Nordhymn 25 år”, *Hymnologi: Nordisk tidskrift* 41 (2012), 174–179.